

Speech voor de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, dr. E. Borst-Eilers, ter gelegenheid van het in ontvangst nemen van het eindadvies van de Taskforce vermaatschappelijking op 23 januari in Eindhoven.

Wijzigingen voorbehouden. Alléén de uitgesproken tekst geldt!

Mijnheer Thissen, leden van de taskforce, dames en heren,

‘Patiënten met ernstige psychiatische problemen behandelen, dat scoort niet in de politiek’. Dit zijn niet mijn woorden, maar die van het hoofd van een afdeling sociale psychiatrie. Ik kwam het citaat tegen in een artikel in de NRC over de opvang van mensen met een psychische handicap.

Ik begrijp de opmerking van die man wel. Al ben ik het niet met hem eens. Want er is de laatste tijd juist veel aandacht voor mensen met psychische problemen. Ik denk dan natuurlijk in de eerste plaats aan het advies van de taskforce Vermaatschappelijking dat ik net heb ontvangen.

Maar er is meer gebeurd. Ik noem een paar voorbeelden:

- het advies dat ik vorig jaar kreeg van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling over hoe we sociaal kwetsbare mensen kunnen helpen die door geen enkele instantie worden bereikt;
- het onderzoek dat ik heb laten uitvoeren naar het draagvlak voor de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg;
- het onderzoek dat nog loopt naar de grootte en samenstelling van de groep sociaal kwetsbare mensen;
- het Landelijk Platform Openbare Geestelijke Gezondheidszorg dat ik heb ingesteld. Dat platform ondersteunt gemeenten in hun OGGZ-beleid;
- en vergeet niet de Welzijnsnota van drie jaar geleden. Daarin hebben we heel duidelijk gesteld dat uitsluiting van sociaal kwetsbare mensen moet worden voorkomen.

Me dunkt dat de staatssecretaris en ik, de politiek zo u wilt, wel degelijk aandacht heeft voor de groep mensen waar we het vandaag over hebben.

Nu weer terug naar het advies van de taskforce Vermaatschappelijking. Ik wil de heer Thissen en de andere leden van de taskforce hartelijk bedanken voor het advies. U heeft een omvangrijk, gedegen en concreet rapport afgeleverd. Ik kan met dit advies heel goed uit de voeten. En niet alleen ik, maar iedereen die is betrokken bij de vermaatschappelijking van psychisch gehandicapten.

Ook de titel van het advies spreekt mij aan: Erbij horen. Want dat is precies waar het bij die vermaatschappelijking om draait: mensen met ernstige psychische problemen horen bij onze samenleving. En niet aan de rand, maar in het midden.

De samenleving zélf moet zich dan ook meer openstellen voor mensen met een psychische handicap. Ik denk dat we het erover eens zijn dat het verre van ideaal is psychiatische patiënten jarenlang te laten leven in grote instellingen ver van de bewoonde wereld. Maar dan mag het niet alleen de GGZ zijn die probeert deze mensen een goede plek in de maatschappij te bezorgen.

Of om het in de woorden van de taskforce te zeggen: ‘pushen’ vanuit de GGZ is niet voldoende, de samenleving moet ook – om het zo te zeggen – ‘pullen’.

In het rapport van de taskforce kwam ik een paar goede adviezen tegen om die ‘trekkracht’ te vergroten. Ik noem u de meest aansprekende:

- 1) Als een psychisch gehandicapte huurder in de problemen raakt, zou de woningbouwcorporatie, samen met de plaatselijke GGZ-instelling en de GGD, deze man of vrouw te hulp moeten schieten. Dan hoeft die huurder misschien zijn huis niet uit. En het wekt vertrouwen bij de burens, want die merken dat er hulp wordt geboden als het nodig is. Hier in Eindhoven, maar ook in Rotterdam en Dordrecht, gebeurt dat al. En het werkt goed!
- 2) Als er aanpassingen op de werkplek nodig zijn, dan kunnen werkgevers de kosten daarvan vergoed krijgen. Van die mogelijkheid zouden ze vaker gebruik moeten maken.
- 3) Elke gemeente zou medewerkers in dienst moeten hebben die optreden als schakel tussen psychisch gehandicapten en bijvoorbeeld woningbouwcorporaties, scholen en werkgevers. Zo iemand kan instellingen en voorzieningen letterlijk en figuurlijk toegankelijk maken voor mensen met psychische problemen. Een Rotterdams opleidingscentrum heeft al zo'n intermediair in dienst en in Groningen zijn er vergevorderde plannen.
- 4) Als vierde en laatste noem ik de bijeenkomsten waar iedereen die iets van doen heeft met psychisch gehandicapten aan kan deelnemen om ervaringen uit te wisselen. En dat zijn niet alleen de hulpverleners, maar ook de patiënten zelf, hun familieleden, burens en noem maar op. Amsterdam experimenteert er al mee en de eerste resultaten zijn veelbelovend.

Ik ga er van uit dat het lukt instellingen, instanties en bedrijven over de streep te trekken. Maar hoe overtuigen we de totale samenleving ervan dat mensen met psychiatrische problemen niet eng of gevaarlijk zijn? En dat zij juist onze hulp, steun en verdraagzaamheid verdienen?

Volgens de taskforce en ook het Sociaal-Cultureel Planbureau zou een landelijke voorlichtings-campagne goede diensten kunnen bewijzen. Het lijkt mij goed dat eens nader te bekijken.

De taskforce heeft ook de psychisch gehandicapten zélf een belangrijke rol toebedeeld. Terecht. Want om hen draait het tenslotte. Zij zullen zélf de omslag moeten maken van patiënt tot iemand die gewoon kan meedraaien in de maatschappij. Psychisch gehandicapten moeten de regie over eigen lijf en leven weer terugkrijgen. De zelfhulpnetwerken en lotgenotengroepen, die je overal in het land en ook hier in Eindhoven hebt, kunnen hen daarbij helpen.

Een psychisch gehandicapte die zijn lot in eigen hand neemt, is mondiger, zelfverzekerder, weerbaarder. Zijn hulpverlener moet daar rekening mee houden en zonodig zijn houding veranderen. Hij moet beter luisteren naar en meer gebruik maken van de kennis die de cliënt zelf in huis heeft over zijn ziekte. En meer uitgaan van wat zijn cliënt kan en wil. Rehabilitatiegericht, heet dat.

Dames en heren,

Ik heb al een paar keer de term 'psychische handicap' of 'psychisch gehandicapte' gebruikt. Dat is een nieuwe, door de taskforce geïntroduceerde, term. De taskforce gaat er van uit dat mensen met ernstige en langdurige psychiatrische problemen zich beter kunnen profileren als mensen met een handicap, dan als psychiatrisch zieken of gestoorden.

Dat heeft twee belangrijke voordelen. Eén: gehandicapten hebben in ons land bepaalde rechten. Zij kunnen een beroep doen op bijvoorbeeld de Wet Gelijke Behandeling of de Wet Voorzieningen Gehandicapten. Dat geldt dan dus ook voor psychisch gehandicapten. En twee: u en ik zullen mensen met psychiatrische problemen dan eerder beschouwen als gewone mensen die alleen extra hulp nodig hebben. Het is een woordenspel, maar vaak werkt dat wel. Met die nieuwe term kan ik dus heel goed leven.

Dames en heren,

Zoals ik al eerder zei heeft de taskforce een uitgebreid en concreet advies afgeleverd. Niet alleen met aanbevelingen aan mijn adres, maar ook aan dat van mijn collega's die over wonen, werken en leren gaan. En daarnaast aan het adres van alle partijen in de samenleving die de vermaatschappelijking van psychisch gehandicapten tot een succes kunnen maken. De taskforce is daarmee verder gegaan dan haar opdracht.

Ik ben heel blij dat de taskforce in positieve zin haar boekje te buiten is gegaan. Want alle betrokken instanties kunnen nu direct aan de slag. Zij hoeven zich niet meer achter de oren te krabben bij de vraag wat er van hen wordt verwacht. Zij moeten nu het stokje van de taskforce overnemen. Het echte werk kan en moet nu beginnen!

Ik zeg u toe dat ik met een duidelijk standpunt zal komen op dit advies en dat van de RMO. Dit standpunt stuur ik half april naar de Tweede Kamer. U hoort dus nog van mij.

Ik dank u voor uw aandacht.